

WPROWADZENIE

Zagadnienia wykorzystania funduszy programów Unii Europejskiej nie sposób pominąć w rozważaniach na temat rozwoju regionalnego w Polsce. Ze względu na znaczący poziom absorpcji oraz zróżnicowaną strukturę fundusze te stanowią obecnie najważniejszy czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Implikują wiele ważnych problemów badawczych i aplikacyjnych, z reguły rozwiązywanych „sektorowo”, w sposób tradycyjny, gdzie poszczególne polityki i programy unijne traktowane są oddzielnie. Prezentowane opracowanie jest próbą całościowego ujęcia oddziaływania funduszy unijnych, zgodnego z postulatem *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)*, wprowadzającym współzależność celów polityki przestrzennej z celami polityki regionalnej, wiążącym planowanie strategiczne z programowaniem działań w ramach programów rozwoju i programów operacyjnych współfinansowanych ze środków UE. Praca stanowi próbę odpowiedzi na potrzeby przechodzenia od podejścia sektorowego do zintegrowanego podejścia terytorialnego w celu podniesienia stopnia wykorzystania endogenicznych potencjałów regionów.

Publikacja przedstawia przestrzenną analizę zróżnicowania absorpcji środków otrzymanych w ramach poszczególnych programów Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej. Praca zawiera wyniki ogólnopolskich badań, prowadzonych w Katedrze Gospodarki Przestrzennej i Turystyki Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, poprzedzonych licznymi badaniami lokalnymi, głównie na przykładzie obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego, gdzie próby zintegrowanego ujęcia oddziaływania funduszy UE wcześniej przedstawili: Adamiak, Rudnicki (2016, w: *Gospodarowicz et al.* – w ramach oceny spójności terytorialnej pod względem infrastruktury technicznej i społecznej), Dubownik, Rudnicki, Wiśniewski (2017 – w ramach analizy czynników rozwoju) oraz Rudnicki, Dubownik (2019 – w ramach analizy rozwoju lokalnego).

Wyniki wcześniejszych badań dały impuls do podjęcia próby analizy ogółu płatności programów pomocowych UE w ramach perspektywy finansowej 2007–2013 – pierwszego w Polsce pełnego i już zakończonego okresu finansowego UE. Prezentację

wielkości i struktury płatności przeprowadzono w skali ogólnopolskiej, w podziale na województwa, podregiony i powiaty, zarówno ziemskie, jak i grodzkie.

Treść opracowania ujęto w układzie trzech części, na które składa się siedem rozdziałów. W części pierwszej przedstawiono koncepcję badawczą łącznej analizy funduszy trzech polityk unijnych (spójności, rolna i rybacka) z uwzględnieniem wielu aspektów rozwoju regionalnego (rozd. I). W części tej przedstawiono warsztat badań poziomu i struktury płatności programów pomocowych UE (rozd. II).

W części drugiej skompletowaną wcześniej bazę danych poddano analizie z punktu widzenia wpływu płatności polityk unijnych na wybrane aspekty rozwoju regionalnego dotyczące kapitału ludzkiego i społecznego (rozd. III), rolnictwa, zwłaszcza gospodarstw rolnych (rozd. IV), infrastruktury publicznej (rozd. V) oraz poprawę jakości środowiska w kontekście zrównoważonego rozwoju (rozd. VI).

Część trzecia pracy ma również charakter analityczno-problemowy, jednak dotyczy całościowej oceny wpływu funduszy UE na zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce (rozd. VII). Modelowe ujęcie pozwoliło stwierdzić, które z programów pomocowych UE w największym stopniu przyczyniły się do wzrostu gospodarczego regionów oraz czy fundusze UE sprzyjały konwergencji rozwojowej regionów kraju.

Praca zawiera 72 ryciny, na ogół kartogramy lub kartodiagramy, co jednoznacznie potwierdza, że zagadnienie funduszy unijnych jest predysponowane do analiz przestrzennych. Badania wykazały, że fundusze te tworzą złożony system, wymagający monitoringu i analizy, zwłaszcza w dokumentach strategiczno-planistycznych.